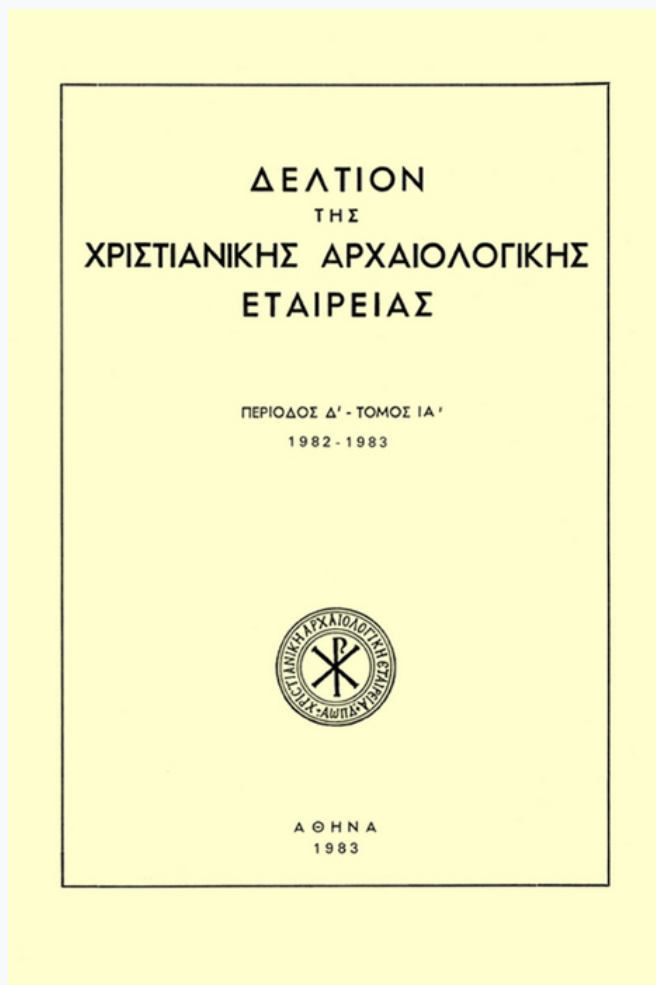

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 11 (1983)

Δελτίον ΧΑΕ 11 (1982-1983), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Αναστασίου Κ. Ορλάνδου (1887-1979)

**Αναστάσιος Κ. Ορλάνδος. Ο τελευταίος
χαιρετισμός**

Μανόλης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ

doi: [10.12681/dchae.924](https://doi.org/10.12681/dchae.924)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Μ. (1983). Αναστάσιος Κ. Ορλάνδος. Ο τελευταίος χαιρετισμός. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 11, ε'-στ'. <https://doi.org/10.12681/dchae.924>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Αναστάσιος Κ. Ορλάνδος. Ο τελευταίος χαιρετισμός

Μανόλης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 11 (1982-1983), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του
Αναστασίου Κ. Ορλάνδου (1887-1979)

ΑΘΗΝΑ 1983

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἡ Χριστιανική Ἀρχαιολογική Ἐταιρεία ἀπευθύνει μέ βαθύτατη συγκίνηση τόν τελευταῖο χαιρετισμό στόν Πρόεδρό της, πού στάθηκε προστάτης καί συμπαραστάτης δύο ολόκληρες δεκαετίες. Καί ἦταν μεγάλη ἡ τιμή νά ἔχει ἡ Ἐταιρεία ἐπικεφαλῆς της ἕναν ἀπό τούς πρωτοπόρους καί θεμελιωτές τῆς ἐπιστήμης τῆς βυζαντινῆς τέχνης στήν Ἑλλάδα, ἕναν ἀκούραστο ἐρευνητή, ἕνα σοφό μελετητή τῆς ἐλληνικῆς χριστιανικῆς τέχνης.

Δέν εἶναι εὐκολο νά συνοψισθεῖ ἡ μεγάλη προσφορά τοῦ Ὁρλάνδου στά πολλαπλά ἐπίπεδα τῆς δραστηριότητος πού εἶχεν ἀναπτύξει ἐπί ἑπτά σχεδόν δεκαετίες, ὥστε νά ἀναδειχθεῖ ἐνωρίς μορφή ἠγετική στήν ἐπιστήμη, μέ κύρος διεθνές.

Εἶχε προσφέρει τεράστιες ὑπηρεσίες στή διάσωση καί συντήρηση τῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς χώρας ὡς Διευθυντής Ἀναστηλώσεως, ἀλλά ἀπό τήν ἐπιτελική αὐτή θέση, πού κράτησεν ἄξια τόσα χρόνια, εἶχεν ἀποκτήσει μιὰ μοναδική ἐποπτεία ολόκληρου τοῦ ἐλληνικοῦ μνημειακοῦ χώρου. Μέ τή βαθιά γνώση τῶν προβλημάτων τῆς ἐπιστήμης του, ὁ σοφός βυζαντινολόγος, πού εἶχε σπουδάσει ἀρχιτέκτων, μποροῦσεν ἄνετα νά ἀξιολογήσει καί νά ἐπιλέξει τά καιρία ἔργα πού θά τόν ἀπασχολοῦσαν, ἀπό ὅλη τήν Ἑλλάδα. Ἐκατοντάδες εἶναι οἱ μελέτες του οἱ ἀφιερωμένες στά μνημεῖα της, ἀπό τίς ἐκκλησίες τῆς Καστοριᾶς ἕως τίς βασιλικές τῆς Κρήτης καί ἀπό τά μνημεῖα τῆς Ἄρτας καί τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου ἕως τίς βασιλικές τῆς Λέσβου καί τίς ἐκκλησίες τῆς Χίου.

Γιατί ὁ Ὁρλάνδος ὑπῆρξεν ἀπό τούς πρώτους πού συνειδητοποίησαν τήν ἀνάγκη ἀπογραφῆς τοῦ τεράστιου μνημειακοῦ πλοῦτου στήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί ὁ μόνος πού ἔταξεν ἔργο ζωῆς τήν ἀρχειοθέτηση τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ. Στούς 12 τόμους τῆς περιοδικῆς ἐκδόσεως πού ἔγραφε καί ἐξέδιδε μόνος του ἐπί σαράντα χρόνια (Ἀρχεῖον Βυζαντινῶν Μνημείων Ἑλλάδος) παρουσίασε πολλές δεκάδες μνημεῖα, σύνολα καί μονάδες ἀξιόλογες, ὥστε νά συγκροτήσῃ καί νά παραδώσῃ στούς μεταγενέστερους ἕνα πλούσιο ἀπόθεμα γνωριμίας μέ τά μνημεῖα τῆς Ἑλλάδας. Χρήσιμο ὡς σημεῖο ἀναφορᾶς ἀλλά καί ὡς ὑπόδειγμα σφαιρικῆς μελέτης τοῦ κάθε μνημείου.

Ἄν ὁ τοπικός περιορισμός στά ἐνδιαφέροντα τοῦ Ὁρλάνδου ἦταν ἡ

Ἑλλάδα, τὰ χρονικά ὄρια ἦταν εὐρύτατα. Πέραν ἀπό τήν Ἀρχαιότητα, δέν περιοριζόταν στά παλαιοχριστιανικά καί στά βυζαντινά, ἀλλά ἔφθανεν ὡς τή λαϊκή ἀρχιτεκτονική τοῦ 18ου αἰώνα. Ἡ πλατιά αὐτή παραδοχή τῆς οὐσιαστικῆς ἐνότητος στά μνημεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου πρέπει νά θεωρηθεῖ καθαρά πρωτοποριακή, ὅταν σκεφθοῦμε πότε ἄρχισε καί πόσο ἄργησε νά γίνει κρατική ἀντίληψη μέ εἰδικά νομοθετικά μέτρα, ἀλλά καί πόσο ἀκόμη καθυστερεῖ στήν ἐφαρμογή τους.

Ἡ τόσο μακροχρόνια καί πάντα ὀλοζώντανη παρουσία στό δημόσιο καί στόν ἐπιστημονικό βίον τῆς ἐπιβλητικῆς καί πολύπλευρης αὐτῆς προσωπικότητος, πού διαμορφώθηκε πρὶν ἀπό μᾶς καί ἔδρασε ἐπάνω ἀπό μᾶς τούς μεταγενέστερους, ἔφερεν σειρά ἀπό γενεές βυζαντινολόγων πάντα σέ σχέση μαθητείας πρὸς αὐτόν καί ὕψωνε τό δάσκαλο σέ ἀθθεντία πού δύσκολα μποροῦσε νά προσεγγίσει κανεὶς.

Τώρα πού ἔκλεισε τὰ μάτια ὁ πρῶτος καί ὁ τελευταῖος ἀπό μιὰ γενεά πρωτοπόρων, πού μᾶς ἄφησαν ὄλοι μαζί αὐτό τό χρόνο, πρέπει νά ἔχει πιστέψει ὅτι τό τεράστιο ἔργο του παραμένει στερεό καί ἀκλόνητο πέραν ἀπό τή φθορά τῆς σωματικῆς ὕλης. Καί ὅτι ὅσοι ἀγαποῦν τήν τέχνη καί τὰ μνημεῖα τοῦ τόπου μέ βαθιά πίστη, ἀκολουθώντας τό παράδειγμά του, θά στηρίζονται στό ἔργο αὐτό γιά πάρα πολλά χρόνια ἀκόμη. Ἡ ἐδγνωμοσύνη τους ἄς κάμει τό χῶμα του ἐλαφρό.

7 Ὀκτωβρίου 1979

ΜΑΝΟΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ